

de rebus humanis, turbaveris omnia libidinibus. Sic ergo quamvis infideles in suis ritibus peccent, tolerari possunt vel propter aliquod bonum quod ex eis provenit, vel propter aliquod malum quod vitatur.

Ex hoc autem quod Judæi ritus suos observant, in quibus olim præfigurabatur veritas fidei, quam tenemus, hoc bonum provenit quod testimonium fidei nostræ habemus ab hostibus; & quasi in figura nobis representatur quod credimus. Et ideo in suis ritibus tolerantur.

Aliorum vero infidelium ritus, qui nihil veritatis, aut utilitatis afferunt, non sunt aliquo modo tolerandi, nisi forte ad aliquod malum vitandum, scilicet ad vitandum scandalum, vel dissidium, quod ex hoc potest provenire, vel impedimentum salutis eorum qui paulatim sic tolerati convertuntur ad fidem. Propter hoc enim Hæreticorum, & Paganorum ritus aliquando Ecclesia toleravit, quando erat magna infidelium multitudo.

per hoc patet responsio ad objecta.

ARTICULUS XII. 62

Utrum pueri Judæorum, & aliorum infidelium sint invitati parentibus baptizandi.

III. P. quæst. LV. art. 10. & quod. 11. quæst. IV. art. 2. & quod. 111. quæst. v. art. 2. cor.

AD duodecimum sic proceditur. Videtur quod pueri Judæorum, & aliorum infidelium sint baptizandi parentibus invitatis. Majus enim est vinculum matrimoniale quam jus patris potestatis in pueros; quia jus patris potestatis potest per hominem solvi, cum filius familias emancipetur; vinculum autem matrimoniale non potest solvi per hominem, secundum illud Matth. XIX. 6. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Sed propter infidelitatem solvitur vinculum matrimoniale: dicit enim Apostolus I. ad Corinth. VII. 13. *Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subiectus est frater, aut soror in hujusmodi:* & Canon I. caul. XXVII. quæst. II. cap. *Si infidelis* dicit, quod *si conjux infidelis non vult sine consensu sui Creatoris cum altero stare, tunc alter conjugium non debet ei cohabitare.* Ergo multo magis propter infidelitatem tollitur jus patris potestatis in suos filios. Possunt ergo eorum filii baptizari eis invitatis.

2. Præterea. Magis debet homini subveniri circa periculum mortis æternæ quam circa periculum mortis temporalis. Sed si aliquis videret hominem in periculo mortis temporalis, & ei non ferret auxilium, peccaret. Cum ergo filii Judæorum, & aliorum infidelium

sint in periculo mortis æternæ, si parentibus relinquantur, qui eos in sua infidelitate informant, videtur quod sint eis auferendi; & baptizandi, & in fide instruendi.

3. Præterea. Filii servorum sunt servi, & in potestate dominorum. Sed Judæi sunt servi Regum, & Principum. Ergo & filii eorum. Reges ergo, & Principes habent potestatem de filiis Judæorum facere quod voluerint. Nulla ergo erit injuria, si eos baptizent invitatis parentibus.

4. Præterea. Quilibet homo magis est Dei, à quo habet animam, quam patris carnalis, à quo habet corpus. Non ergo est injustum, si pueri Judæorum carnalibus parentibus auferantur, & Deo per baptismum consecrentur.

5. Præterea. Baptismus efficacior est ad salutem quam prædicatio: quia per baptismum statim tollitur peccati macula, reatus poenæ, & aperitur janua cæli. Sed si periculum sequitur ex defectu prædicationis, imputatur ei qui non prædicavit, ut habetur Ezech. III. & XXXIII. 6. *de eo qui videt gladium venientem, & non insonavit tuba.* Ergo multo magis, si pueri Judæorum damnentur propter defectum baptismi, imputatur ad peccatum eis qui poterunt baptizare, & non baptizaverunt.

Sed contra est quod nemini faciendi est injuria. Fieret autem Judæis injuria, si eorum filii baptizarentur eis invitatis: quia amitterent jus patris potestatis in filios jam fideles. Ergo eis invitatis non sunt baptizandi.

Respondendo dicendum, quod maximum habet auctoritatem Ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in omnibus generalis: quia & ipsa doctrina catholicorum Doctorum ab Ecclesiæ auctoritate habet. Unde magis standum est auctoritati Ecclesiæ quam auctoritati vel Augustini, vel Hieronymi, vel cujuscumque Doctoris. Hoc autem Ecclesiæ usus nunquam habuit quod Judæorum filii invitatis parentibus baptizarentur; quamvis fuerint retroactis temporibus multi catholici Principes potentissimi, ut Constantinus, Theodosius, quibus familiares fuerunt sanctissimi Episcopi, ut Sylvester Constantino, & Ambrosius Theodosio qui nullo modo prætermisissent ab eis peccatulare si hoc esset consonum rationi. Et ideo periculose videtur hanc assertionem de novo inducere, ut præter consuetudinem in Ecclesiâ hæcenus observatam, Judæorum filii invitatis parentibus baptizentur.

Et hujus ratio est duplex. Una quidem propter periculum fidei. Si enim pueri nondum usum rationis habentes baptismum susceperent, postmodum cum ad perfectam ætatem pervenirent, de facili possent à parentibus induci, ut relinquerent quod ignorantes susceperunt: quod vergeret in fidei detrimentum.

Alia

Alia vero ratio est, quia repugnat justitiæ naturali. Filius enim naturaliter est aliquid patris: & primo quidem à parentibus non distinguitur secundum corpus, quando in matris utero continetur; postmodum vero, postquam ab utero egreditur, antequam usum liberi arbitrii habeat, continetur sub parentum cura, sicut sub quodam spirituali utero: quando enim usum rationis non habet puer, non desert ab animalis irrationali: unde sicut bos, vel equus est alicujus, ut utatur eo cum voluerit, secundum jus civile, sicut proprio instrumento; ita de jure naturali est quod filius, antequam habeat usum rationis, sit sub cura patris. Unde contra justiciam naturalem esset, si puer, antequam habeat usum rationis, à cura parentum subtrahatur, vel de eo aliquid ordinetur invitatis parentibus. Postquam autem incipit habere usum liberi arbitrii, jam incipit esse suus; & potest quantum ad ea quæ sunt juris divini, vel naturalis, sibi ipsi providere: & tunc est inducendus ad fidem non coactione, sed persuasione; & potest etiam invitatis parentibus consentire fidei, & baptizari; non autem antequam habeat usum rationis. Unde de pueris antiquorum patrum dicitur, quod salvati sunt in fide parentum: per quod datur intelligi, quod ad parentes pertinet providere filiis de sua salute, præcipue antequam habeant usum rationis.

Ad primum ergo dicendum, quod in vinculo matrimoniali uterque conjugum habet usum liberi arbitrii, & uterque potest invito altero fidei assentire. Sed hoc non habet locum in puero, antequam habeat usum rationis, sed postquam habet usum rationis, tunc tenet similitudo, si converti voluerit.

Ad secundum dicendum, quod à morte naturali non est aliquis eripiendus contra ordinem juris civilis; puta si quis à suo iudice condemnatur ad mortem temporalem, nullus debet eum violenter eripere: unde nec aliquis debet rumpere ordinem juris naturalis, quo filius est sub cura patris, ut eum liberet à periculo mortis æternæ.

Ad tertium dicendum, quod Judæi sunt servi Principum servitute civili, quæ non excludit ordinem juris naturalis, vel divini.

Ad quartum dicendum, quod homo ordinatur ad Deum per rationem, per quam eum cognoscere potest. Unde puer, antequam usum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter subjacet: & secundum eorum dispositionem sunt circa ipsum divina agenda.

Ad quintum dicendum, quod periculum quod sequitur de prædicatione omiſſa, non imminet nisi eis quibus commissum est officium prædicandi. Unde Ezech. III. 17. præ-

S. Th. Oper. Tom. III.

mittitur: *Speculatorem dedi te filiis Israel.* Providere autem pueris infidelium de sacramentis salutis pertinet ad parentes eorum. Unde eis imminet periculum, si propter subtractionem sacramentorum eorum parvuli detrimentum salutis patiantur.

QUESTIO XI.

De hæresi,

in quatuor articulis divisa.

DEinde considerandum est de hæresi; circa quam quaruntur quatuor.

Primo, utrum hæresis sit infidelitatis species.

Secundo, de materia ejus circa quam est.

Tertio, utrum hæretici sint tolerandi.

Quarto, utrum revertentes sint recipiendi.

ARTICULUS I.

Utrum hæresis sit infidelitatis species.

Sup. quæst. X. art. 5. & infra quæst. XCIV. art. 1. ad 1.

AD primum sic proceditur. Videtur quod hæresis non sit infidelitatis species. Infidelitas enim in intellectu est, ut supra dictum est (quæst. præc. art. 2.) Sed hæresis non videtur ad intellectum pertinere, sed magis ad vim appetitivam: dicit enim Hieronymus (sup. illud Galat. v. *Manifesta sunt opera*) & habetur in Decret. XXIV. quæst. 111. (cap. XXXII.) *Hæresis græce ab electione dicitur, quod scilicet eam sibi unusquisque eligat disciplinam quam putat esse meliorem.* Electio autem est actus appetitivæ virtutis, ut supra dictum est (I. 2. quæst. XLIII. art. 1.) Ergo hæresis non est infidelitatis species.

2. Præterea. Vitium præcipue accipit speciem à fine: unde Philosophus dicit in V. Ethic. (cap. 11. à princ.) quod *ille qui moriatur, ut furetur, magis est fur quam mæchus.* Sed finis hæresis est commodum temporale, & maxime principatus, & gloria; quod pertinet ad vitium superbiæ, vel cupiditatis: dicit enim Augustinus in Lib. de utilitate credendi (cap. 1. circ. princ.) quod *hæreticus est qui alicujus temporalis commodi, & maxime gloriæ, principatusque sui gratia falsas, ac novas opiniones vel gignit, vel sequitur.* Ergo hæresis non est species infidelitatis, sed magis superbiæ.

3. Præterea. Infidelitas, cum sit in intellectu, non videtur ad carnem pertinere. Sed hæresis pertinet ad opera carnis: dicit enim

H 2

enim

nere: quia multa peccata sine infidelitate existunt. Sed apostasia videtur esse omnis peccati principium: dicitur enim Eccli. x. 14. *Initium superbiae hominis apostatare à Deo*: & postea subditur: *Initium omnis peccati superbia*. Ergo apostasia non pertinet ad infidelitatem.

2. Præterea. Infidelitas in intellectu consistit. Sed apostasia magis videtur consistere in exteriori opere, vel sermone, aut etiam in interiori voluntate: dicitur enim Proverb. vi. 12. *Homo apostata, vir inutilis, gradens ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, gravi corde machinatur malum, & in omni temporeurgia sargia seminatur*. Si quis etiam se circumcideret, vel sepulcrum Mahumeti adoraret, apostata reputaretur. Ergo apostasia non pertinet directe ad infidelitatem.

3. Præterea. Hæresis, quia ad infidelitatem pertinet, est quædam determinata species infidelitatis. Si ergo apostasia ad infidelitatem pertineret, sequeretur quod esset quædam determinata species infidelitatis: quod non videtur secundum prædicta (quest. x. art. 5.). Non ergo apostasia ad infidelitatem pertinet.

Sed contra est quod dicitur Joan. vi. 17. *Multis discipulorum ejus abierunt retro*; quod est apostatare de quibus supra dixerat Dominus: *Sunt quidam ex vobis qui non credunt*. Ergo apostasia pertinet ad infidelitatem.

Respondeo dicendum, quod apostasia importat retrocessionem quædam à Deo. Quæ quidem diversimode fit secundum diversos modos quibus homo Deo conjungitur. Primo namque conjungitur homo Deo per fidem: secundo per debitam, & subjectam voluntatem ad obediendum præceptis ejus: tertio per aliquam specialia ad supererogationem pertinentia, sicut per religionem, & clericaturam, vel sacrum ordinem.

Remoto autem posteriori, remanet prius sed non convertitur. Contingit ergo aliquem apostatare à Deo retrocedendo à religione, quam professus est, vel ab ordine quem suscepit: & hæc dicitur *apostasia religionis, seu ordinis*. Contingit etiam aliquem apostatare à Deo per mentem repugnantem divinis mandatis. Quibus duobus apostasis existentibus, adhuc potest remanere homo Deo conjunctus per fidem.

Sed si à fide discedat, tunc omnino à Deo retrocedere videtur. Et ideo simpliciter, & absolute est apostasia, per quam aliquis discedit à fide, quæ vocatur *apostasia perfidei*. Et secundum hunc modum apostasia simpliciter dicta ad infidelitatem pertinet.

Ad primum ergo dicendum, quod obiecto illa procedit de secunda apostasia, quæ im-

(a) *Vulgata* Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem rectorum converti &c.

portat voluntatem à mandatis Dei resistentem, quæ invenitur in omni peccato mortali.

Ad secundum dicendum, quod ad fidem pertinet non solum credulitas cordis, sed etiam prostratio interioris fidei per exteriora verba, & facta: nam confessio est actus fidei. Et per hunc etiam modum quædam exteriora verba, vel opera ad infidelitatem pertinent, in quantum sunt infidelitatis signa, per modum quo signum sanitatis sanum dicitur. Auctoritas autem inducta etiam possit intelligi de omni apostata, verissime tamen convenit in apostatam à fide. Quia enim fides est primum fundamentum rerum sperandarum, & sine fide impossibile est placere Deo; sublata fide, nihil remanet in homine quod possit esse utile ad salutem æternam: & propter hoc dicitur Prov. vi. 12. *Homo apostata, vir inutilis*. Fides enim est vita anime, secundum illud Rom. 1. 17. *Justus ex fide vivit*. Sicut ergo sublata vita corporalis, omnia membra, & partes hominis à debita dispositione recedunt; ita sublata vita justitiæ, quæ est per fidem, & apparet inordinatio in omnibus membris: & primo quidem in ore, per quod maxime manifestatur cor; secundo in oculis; tertio in instrumentis motus; quarto in voluntate, quæ ad malum tendit. Et ex his loquitur quod *urgiaseminet*, alios intendens separare à fide, sicut & ipse recessit.

Ad tertium dicendum, quod species aliquæ qualitatæ, vel formæ non diversificantur per hoc quod est terminus motus à quo, vel ad quem; sed potius è converso secundum terminos motuum species attenduntur. Apostasia autem respicit infidelitatem ut terminum ad quem est motus recedentis à fide. Unde apostasia non importat determinatam speciem infidelitatis, sed quædam circumstantiam aggravantem, secundum illud II. Pet. 11. 21. (a) *Melius erat eis veritatem non cognoscere, quam post cognitam retroire*.

ARTICULUS II.

Utrum Princeps propter apostasiam à fide amittat dominium in subditis, ita quod ei obediatur non teneatur.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod Princeps propter apostasiam à fide non amittat dominium in subditis, quia ei teneantur obedire. Dicit enim Ambrosius, (vel potius Augustinus super illud Psal. cxxiv. *Non relinquet Dominus virginam*); & habetur II. quest. 111. (cap. Julianus) quod Julianus Imperator, quamvis esset apostata habuit

tamen sub se Christianos milites; quibus cum dicebat, *Producite aciem pro defensione reipublicæ*, obediebant ei. Ergo propter apostasiam Principis, subditi non absolventur ab ejus dominio.

2. Præterea. Apostata à fide infidelis est. Sed infidelibus dominis inveniuntur aliqui sancti viri fideliter servisse, sicut Joseph Pharaoni, & Daniel Nabuchodonosor, & Marдохæus Assuero. Ergo propter apostasiam à fide non est dimittendum quin Principi obediatur à subditis.

3. Præterea. Sicut per apostasiam à fide receditur à Deo, ita per quodlibet peccatum. Si ergo propter apostasiam à fide perderent Principes jus imperandi subditis fidelibus, pari ratione propter peccata alia hoc amitterent. Sed hoc patet esse falsum. Non ergo propter apostasiam à fide est recedendum ab obedientia Principum.

Sed contra est quod Gregorius VII. dicit: (ut habetur caul. 14. xv. quest. vi.) *Non sanctorum predecessorum statuta tenentes, eos qui excommunicati fidelitate, aut juramenti sacramento sunt constructi, apostolica auctoritate à sacramento absolvimus; & ne eis fidelitatem observent omnibus modis prohibemus, quousque ad satisfactionem veniant*. Sed apostatæ à fide sunt excommunicati, sicut & hæretici, ut dicit Decretalis extra, de hæreticis, cap. *Ad abolendam*. Ergo Principibus apostatantibus à fide non est obediendum.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est (quest. x. art. 10.) infidelitas secundum seipsam non repugnat dominio: eo quod dominium introductum est de jure gentium, quod est jus humanum; distinctio autem divinum fidei, & infidelium est secundum jus divinum per quod non tollitur jus humanum. Sed aliquis per infidelitatem peccans potest sententialiter jus domini amittere, sicut etiam quandoque propter alias culpas.

Ad Ecclesiam autem non pertinet punire infidelitatem in illis qui numquam fidem susceperunt; secundum illud Apostoli I. ad Corinth. vi. 12. *Quid mihi de his qui foris sunt, judicare?* Sed infidelitatem illorum qui fidem susceperunt, potest sententialiter punire: & convenienter in hoc puniantur quod subditis fidelibus dominari non possint: hoc enim vergere possit in magnam fidei corruptionem: quia ut dictum est (art. præc. arg. 2.) *homo apostata pravo corde machinatur malum, &urgia seminatur*, intendens homines separare à fide.

Et ideo quam cito aliquis per sententiam denunciatur excommunicatus propter apostasiam à fide: ipso facto ejus subditi sunt absoluti à dominio ejus, & juramento fidelitatis, quo ei tenebantur.

S. Thom. Oper. Tom. III.

Ad primum ergo dicendum, quod illo tempore Ecclesia in sui novitate nondum habebat potestatem terrenos Principes compescendi: & ideo toleravit, fideles Julianus apostatæ obedire in his quæ non erant contra fidem, ut majus periculum fidei vitaretur.

Ad secundum dicendum, quod alia ratio est de infidelibus aliis, qui numquam fidem susceperunt, ut dictum est (in corp.)

Ad tertium dicendum, quod apostasia à fide totaliter separat hominem à Deo, ut dicitur est (art. præc.) quod non contingit in quibuscumque aliis peccatis.

QUÆSTIO XIII.

De peccato blasphemie in generali, in quatuor articulis divisa.

Einde considerandum est de peccato blasphemie, quod opponitur confessioni fidei: & primo de blasphemia in generali; secundo de blasphemia quæ dicitur peccatum in Spiritum Sanctum.

Circa primum queruntur quatuor. Primo, utrum blasphemia opponatur confessioni fidei.

Secundo, utrum blasphemia semper sit peccatum mortale.

Tertio, utrum blasphemia sit maximum peccatum.

Quarto, utrum blasphemia sit in damna-

ARTICULUS I.

Utrum blasphemia opponatur confessioni fidei.

II. dist. xiv. in exp. lit. ad 9. & Joan. x. lect. 5. in princip.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod blasphemia non opponatur confessioni fidei. Nam blasphemare est contumeliam, vel aliquod convicium inferre in injuriam Creatoris. Sed hoc magis pertinet ad malevolentiam contra Deum quam ad infidelitatem. Ergo blasphemia non opponitur confessioni fidei.

2. Præterea. Ad Ephes. iv. super illud, *Blasphemia tollatur à vobis*, dicit Gloss. (interl.) *Quæ sit in Deum, vel in Sanctos*. Sed confessio fidei non videtur esse nisi de his quæ pertinent ad Deum, qui est fidei obiectum. Ergo blasphemia non semper opponitur confessioni fidei.

3. Præterea. A quibusdam dicitur, quod sunt tres blasphemie species: quarum una est

ARTICULUS III. 65

Utrum heretici sint tolerandi.

IV. dist. XIII. quæst. II. art. I. cor. & quodlib.

art. 15. q. 1. dist. XIII. quæst. II. art. I. cor. & quodlib.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod heretici sint tolerandi. Dicit enim Apostolus II. ad Timotheum 11. 24. *Seruum Dei oportet mansuetum esse, cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati; ne quando det illis penitentiam Deus ad cognoscendam veritatem, & respiciant de laqueo diaboli.* Sed si heretici non tolerantur, sed morti traduntur, aufertur eis facultas penitendi. Ergo hoc videtur esse contra præceptum Apostoli.

2. Præterea. Illud quod est necessarium in Ecclesia, est tolerandum. Sed hæreses sunt necessariae in Ecclesia: dicit enim Apostolus I. ad Corinthios 11. 19. *Oportet hæreses esse, ut sit probati sunt, manifesti fiant in vobis.* Ergo videtur quod heretici sint tolerandi.

3. Præterea. Dominus mandavit Matth. 23. 11. *servis suis ut zizania permitterent crescere usque ad messem, quæ est finis sæculi, ut ibidem exponitur (in Glossa interl.)* Sed per zizania significantur heretici, secundum expositionem Sanctorum. Ergo heretici sunt tolerandi.

Sed contra est quod Apostolus dicit ad Tit. 1. 10. *Hereticum hominem post primam, & secundam correptionem devota, sciam quia subversus est qui huiusmodi est.*

Respondeo dicendum, quod circa hereticos duo sunt consideranda: unum quidem ex parte ipsorum; aliud vero ex parte Ecclesie. Ex parte quidem ipsorum est peccatum, per quod meruerunt non solum ab Ecclesia per excommunicationem separari, sed etiam per mortem à mundo excludi. Multo enim gravius est corrumpere fidem, per quam est animæ vita, quam falsare pecuniam, per quam temporali vita subvenitur. Unde si falsarii pecunie, vel alii malefactores statim per sæculares Principes iuste morti traduntur, multo magis heretici statim ex quo de hæresi convincerentur, possunt non solum excommunicari, sed & iuste occidi.

Ex parte autem Ecclesie est misericordia ad errantium conversionem: & ideo non statim condemnant, sed post primam, & secundam correptionem, ut Apostolus docet; postmodum vero si adhuc pertinax inventatur, Ecclesia de ejus conversione non sperans, aliorum salutem providet, cum ab Ecclesia separando per excommunicationis sententiam; & ulterius relinquit eum iudicio seculari à mundo ex-

terminandum per mortem. Dicit enim Hieronymus (sup. illud Galat. v. *Modicum fermentum*) & habetur xxiv. quæst. 111. (cap. xvi.) *Resecanda sunt putrida carni, & scabiosa ovæ à caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant. Avius in Alexandria iura sententia fuit; sed quoniam non statim oppressus est, totum orbem ejus flamma populata est.*

Ad primum ergo dicendum, quod ad modestiam illam pertinet ut primo, & secundo corripiatur: quod si redire noluerit, jam pro subverso habetur, ut patet in auctoritate Apostoli: inducta (in argum. Sed contra) in tertio non tollitur.

Ad secundum dicendum, quod utilitas quæ ex hæresibus provenit, est præter intentionem hereticorum, dum scilicet constantia fidelium comprobatur, ut Apostolus dicit; & ut excusamus pigritiam, divinas Scripturas sollicitius intuentem, sicut Augustinus dicit (Lib. I. de Genes. cont. Manich. cap. 1. circ. med.) Sed ex intentione eorum est corrumpere fidem; quod est maximi nocentium. Et ideo magis respiciendum est ad id quod est per se de eorum intentione, ut excludantur, quam ad hoc quod est præter eorum intentionem, ut sustineantur.

Ad tertium dicendum, quod, sicut habetur in Decr. xxiv. quæst. 111. (cap. Notandum) aliud est excommunicatio, & aliud eradicatio. Excommunicatio enim ad hoc aliquis, ut ait Apostolus (I. Corinth. v. 5.) *ut spiritus ejus salvus fiat in die Domini.* Si tamen totaliter eradicentur per mortem heretici, non est etiam contra mandatum Domini; quod est in eo casu intelligendum, quando non possunt extirpari zizania sine extirpatione tritici, ut supra dictum est (quæst. præc. art. 8. q. 1.) cum de infidelibus in communi ageretur.

ARTICULUS IV. 66

Utrum revertentes ab hæresi sint ab Ecclesia recipiendi.

Quæst. XX. art. 16.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod revertentes ab hæresi sint omnino ab Ecclesia recipiendi. Dicitur enim Hierem. 1. 11. 1. ex persona Domini: *Fornicata es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me, dicit Dominus.* Sed Ecclesie iudicium est iudicium Dei, secundum illud Deuteron. 1. 17. *Ita parvum audieris, ut magnum; neque accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est.*

est. Ergo si aliqui fornicati fuerint per infidelitatem, quæ est spiritualis fornicatio, nihilominus sunt recipiendi.

2. Præterea. Dominus Matth. xviii. Petro mandat, ut fratri peccanti dimittat non solum septies, sed usque septuagies septies: per quæ intelligitur, secundum expositionem Hieronymi (in hunc loc.) quod *quiscumque aliquis peccaverit, est ei dimitendum.* Ergo quotiescumque aliquis peccaverit in hæresim relapsus, erit ab Ecclesia suscipiendus.

3. Præterea. Hæresis est quadam infidelitas. Sed alii infideles volentes converti ab Ecclesia suscipiuntur. Ergo etiam heretici sunt recipiendi.

Sed contra est quod Decretalis. *Ad abolendam* (de hereticis cap. ix.) dicit, quod *si aliqui post abjuratorem erroris deprehensi fuerint in abjuratum hæresim recidisse, seculari iudicio sunt relinquendi.* Non ergo ab Ecclesia sunt recipiendi.

Respondeo dicendum, quod Ecclesia secundum Domini institutionem, caritatem suam extendit ad omnes non solum amicos, verum etiam inimicos, & persequentes, secundum illud Matth. v. 44. *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.* Pertinet autem ad caritatem ut aliquis bonum proximi & velit, & operetur. Est autem duplex bonum. Unum quidem spirituale, scilicet salus animæ, quod principaliter respicit caritas: hoc enim quilibet ex caritate debet alii velle. Unde quantum ad hoc, heretici revertentes, quotiescumque relapsi fuerint, ab Ecclesia recipiuntur ad penitentiam, per quam impenditur eis via salutis.

Aliud autem est bonum quod secundario respicit caritas, scilicet bonum temporale, sicut est vita corporalis, possessio mundana, & bona fama, & dignitas ecclesiastica, sive secularis: hoc enim non tenemur ex caritate alii velle nisi in ordine ad salutem æternam & eorum, & aliorum. Unde si aliquid de huiusmodi bonis existens in uno impedire possit æternam salutem in multis, non oportet quod ex caritate huiusmodi bonum ei velimus, sed potius ut velimus eum illo carere: tum quia salus æterna præferenda est bono temporali: tum quia bonum multorum præferitur bono unius: Si autem heretici revertentes semper reciperentur, ut conservarentur in vita, & aliis temporalibus bonis, posset in præiudicium salutis aliorum hoc esse: tum quia si relaberentur, alios inficerent: tum etiam quia si sine pena evaderent, alii securus in hæresim laberentur. Dicitur enim Eccles. vii. 11. *Etenim qui non cito profertur contra malos sententia, absque timore ullo filii hominum perpetrant mala.*

Et ideo Ecclesia primo quidem revertentes

ab hæresi non solum recipit ad penitentiam, sed etiam conservat eos in vita, & interdum restituit eos dispensative ad ecclesiasticas dignitates quas prius habebant, si videantur vere conversi: & hoc pro bono pacis frequenter legitur esse factum. Sed quando recepti iterum relabuntur, videtur esse signum inconstantiae eorum circa fidem: & ideo ulterius redeuntibus recipiuntur quidem ad penitentiam, non tamen ut liberentur à sententia mortis.

Ad primum ergo dicendum, quod in iudicio Dei semper recipiuntur redeuntibus: quia Deus scrutator est cordium, & vere redeuntibus cognoscit. Sed hoc Ecclesia imitari non potest: præsumit enim, eos non vere reverti qui cum recepti fuissent, iterum sunt relapsi: & ideo eis viam salutis non denegat, sed à periculo mortis eos non tuerit.

Ad secundum dicendum, quod Dominus loquitur Petro de peccato in eum commissio, quod est semper dimitendum, ut fratres redeunt parcarur. Non autem intelligitur ex peccato in proximum, vel in Deum commissio, quod non est nostri arbitrii dimittere, ut Hieronymus dicit (supra illud Matth. xviii. *Si peccaverit in te.*) Sed etiam in hoc est à lege modus statutus, secundum quod congruit honori Dei, & utilitati proximorum.

Ad tertium dicendum, quod alii infideles, qui nunquam fidem acceperant, converti ad fidem nondum ostendunt aliquod signum inconstantiae circa fidem, sicut heretici relapsi: & ideo non est similis ratio de utroque.

QUÆSTIO XII.

de apostasia,

in duos articulos divisa.

DEinde considerandum est de apostasia: & circa hoc quaruntur duo.

Primo, utrum apostasia ad infidelitatem pertineat.

Secundo, utrum propter apostasiam à fide subditi absolvantur à dominio præfidentium apostatarum.

ARTICULUS I. 67

Utrum apostasia pertineat ad infidelitatem.

AD primum sic proceditur. Videtur quod apostasia non pertineat ad infidelitatem. Illud enim quod est omnis peccati principium, non videtur ad infidelitatem pertine-

enim Apostolus ad Galat. v. 19. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia: & inter cetera postmodum subdit, dissensiones, hæreses, quæ sunt idem quod hæreses. Ergo hæresis non est infidelitatis species.

Sed contra est quod falsitas veritati opponitur. Sed hæreticus est qui falsas, vel novas opiniones vel gignit, vel sequitur. Ergo opponitur veritati, cui fides innitur: ergo sub infidelitate continetur.

Respondeo dicendum, quod nomen hæresis, sicut dictum est (in argum. 1.) electionem importat. Electus autem, ut supra dictum est (1. 2. quæst. xlii. art. 3.) est eorum quæ sunt ad finem, præsupposito fine. In credendis autem voluntas assentit alicui vero tanquam proprio bono, ut ex supra dictis patet (quæst. 14. art. 3. & 5.) Unde quod est principale verum, habet rationem finis ultimi; quæ autem secundaria sunt, habent rationem eorum quæ sunt ad finem.

Quia vero quicumque credit, alicujus dicitur assentire; principale videtur esse, & quasi finis in unaquaque credulitate ille cuius dicto assentitur; quasi autem secundaria sunt ea quæ quis tenendo vult alicui assentire. Sic ergo qui recte fidem christianam habet, sua voluntate assentit Christo in his quæ vere ad ejus doctrinam pertinent.

A rectitudine ergo fidei christianæ duplex est, quæ potest deviare. Uno modo quia ipse Christo non vult assentire: & hic habet quasi in aliam voluntatem circa ipsum finem; & hoc pertinet ad speciem infidelitatis Paganorum, & Judæorum. Alio modo per hoc quod intendit quidem Christo assentire, sed deficit in eligendo ea quibus Christo assentiat; quia non eligit ea quæ sunt vere à Christo tradita, sed ea quæ sibi propria mens suggerit.

Et ideo hæresis est infidelitatis species, pertinens ad eos qui fidem Christi profitentur, sed ejus dogmata corumpunt.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc modo electio pertinet ad infidelitatem, sicut & voluntas ad fidem, ut supra dictum est (in cor. art.)

Ad secundum dicendum, quod vitia habent ejusmodi ex fine proximo; sed ex fine remoto habent genus, & causam: sicut cum aliquis mechatur, ut furetur, est ibi quidem species mechæ (a) ex proprio fine, & obiecto; sed ex fine ultimo ostenditur quod mechæ ex furto oritur, & sub eo continetur, sicut effectus sub causa, vel sicut species sub genere, ut patet ex his quæ supra de actibus dicta sunt (1. 2. quæst. xvi. art. 6. & 7.) in communi. Unde & similiter in proposito, finis proximus hæresis est ad hæreses falsæ sententiæ propriæ; & ex hoc speciem habet; sed

(a) Ita cum miss. postquam veteres edidit. Theologi, & edit. Pat. an. 1712. ex proximo: perinde est.

ex fine remoto ostenditur causa ejus, scilicet quod oritur ex superbia, vel cupiditate.

Ad tertium dicendum, quod sicut hæresis dicitur ad eligendo; ita secta dicitur à sectando, sicut Iudæus dicit in Lib. VIII. Etyim. (cap. 111.) Et ideo hæresis, & secta idem sunt; & utrumque pertinet ad opera carnis, non quidem quantum ad ipsum actum infidelitatis respectu proximi objecti, sed ratione causæ: quæ est vel appetitus finis indebiti, sciendum quod oritur ex superbia, vel cupiditate, ut dictum est (in argum. 2.) vel etiam aliqua phantastica illuso, quæ est principium errandi, ut etiam Philosophus dicit in IV. Metaph. (text. 24.) Phantasia autem quodammodo ad carnem pertinet, in quantum actus ejus est cum organo corporali.

ARTICULUS II. 64

Utrum hæresis sit proprie circa ea quæ sunt fidei.

IV. dist. xlii. quæst. 11. art. 1. ad 6. & II. Cor. xi. lect. 4.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod hæresis non sit proprie circa ea quæ sunt fidei. Sicut enim sunt hæreses, & sectæ in Christianis, ita etiam fuerunt in Judæis, & Phariseis, sicut Iddorus dicit in Lib. VIII. Etyimol. (cap. 111. iv. & v.) Sed coram dissensionibus non erant circa ea quæ sunt fidei. Ergo hæresis non est circa ea, quæ sunt fidei, sicut circa propriam materiam.

2. Præterea. Materia fidei sunt res quæ creduntur. Sed hæresis non solum est circa res, sed etiam circa verba & circa expositiones sacræ Scripturæ: dicit enim Hieronymus (super illud Gal. v. Hæreses, invidiosæ &c.) quod quicumque aliter Scripturam intelligit quam sensus Spiritus sancti efflagitat, à quo scripta est, licet ab Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest: & alibi dicit, (cit. in IV. sentent. dist. xlii. sed ex Hieron. non occurrit) quod ex verbis inordinate prolatis sit hæresis. Ergo hæresis non est proprie circa materiam fidei.

3. Præterea. Etiam circa ea quæ ad fidem pertinent, inveniuntur quandoque sacri Doctores dissentire, sicut Hieronymus; & Augustinus circa cessationem legalium; & tamen hoc est absque vitio hæresis. Ergo hæresis non est proprie circa materiam fidei.

Sed contra est quod Augustinus dicit contra Manichæos (ubi non occurrit hab. autem Lib. XVIII. de civit. Dei cap. I. cit. princ.) Qui in Ecclesia Christi morantur aliquid, pravumve quod sapiunt, si correcti, ut

sa-

sanam, vestimque sapient, resistunt contumaciter, suaque pessifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistunt, hæretici sunt. Sed pessifera, & mortifera dogmata non sunt nisi illa quæ opponuntur dogmatibus fidei, per quam justus vivit, ut dicitur Rom. 1. Ergo hæresis est circa ea quæ sunt fidei; sicut circa propriam materiam.

Respondeo dicendum, quod de hæresi nunc loquimur secundum quod importat corruptionem fidei christianæ. Non autem ad corruptionem fidei christianæ pertinet, si aliquis habet aliquam falsam opinionem in his quæ non sunt fidei, puta in geometricalibus, vel in aliis hujusmodi, quæ omnino ad fidem pertinere non possunt; sed solum quando aliquis habet falsam opinionem circa ea quæ ad fidem pertinent.

Ad quam aliquid pertinet dupliciter, sicut supra dictum est (art. præc. & quæst. 1. art. 6. ad 1. & quæst. 11. art. 3.) uno modo directe, & principaliter, sicut articuli fidei; alio modo indirecte, & secundario, sicut ea ex quibus negaris sequitur corruptio alicujus articuli: & circa utraque potest esse hæresis, eo modo quo & fides.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut hæreses Judæorum, & Phariseorum erant circa opinionem aliquam ad Judæismum, vel (a) ad Pharisiam pertinentes; ita etiam Christianorum hæreses sunt circa ea quæ pertinent ad fidem Christi.

Ad secundum dicendum, quod ille dicitur aliter exponere sacram Scripturam quam Spiritus Sanctus efflagitat, qui ad hoc expositionem sacræ Scripturæ retorquet quod contrariatur ei quod est per Spiritum Sanctum revelatum. Unde dicitur Ezech. xlii. 6. de falsis prophetis: Qui perseveraverunt confirmare sermonem, scilicet per falsas expositiones Scripturæ. Similiter etiam per verba quæ quis loquitur, suam fidem profitetur: est enim confessio actus fidei, ut supra dictum est (quæst. 111. art. 1.) & id eo, si sit inordinata locutio circa ea quæ sunt fidei, sequi potest ex hoc corruptio fidei. Unde Leo Papa in quadam Epistola ad Proterium Episcopum Alexan-

drinum (cxxxix. Venetæ Edit.) dicit: Inimici Crucis Christi omnibus falsis; & verbis nostris infundantur, ut si ullam illis vel tenuem occasionem demus, nos Nestoriani sensui etiam congruere mentiantur.

Ad tertium dicendum, quod, sicut Augustinus dicit (epist. xl. ad Al. clxii. in principio) & habetur in Decret. xxiv. quæst. 111. cap. Dixit Apost. Si qui sententiam suam, quantum falsam, atque perversam, nulla pertinaci iniquitate defendunt, corrige parati, cum invenierint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi: quia scilicet non habent electionem contradicentem Ecclesiæ doctrinæ. Sic ergo alii doctores videntur dissensisse vel circa ea quorum nihil interest ad fidem utrum sic, vel aliter teneantur, vel etiam in quibusdam ad fidem pertinentibus, quæ nondum erant per Ecclesiam determinata; postquam autem essent auctoritate universalis Ecclesiæ determinata, si quis tali ordinationi pertinaciter repugnet, hæreticus censetur. Quæ quidem auctoritas principaliter refertur in summo Pontifice. Dicitur enim xxiv. quæst. 1. (cap. xxi.) Quoties fidei ratio ventilatur, arbitror, omnes fratres nostros, & Coepiscopos nominis ad Petram; (b) id est ad sui nominis, & honoris auctoritatem referre debere: contra cujus auctoritatem Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis sacrorum Doctorum suam sententiam defendit. Unde dicit Hieronymus (Pelagius) ad Damasum Papam (in exposit. Symb. in fin.) Hæc est fides, Papa beatissime, quam in catholica dicimus Ecclesia; in qua si minus perire, aut parum caute forte aliquid possumus esse, emendari cupimus à te, qui Petri fidem, & sedem tenes. Si autem hoc nostra confessio Apostolorum tui iudicio comprobatur, quicumque me culpatur voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non me hæreticum comprobabit. (c)

Ad quartum dicendum, quod sicut hæresis dicitur ad eligendo; ita secta dicitur à sectando, sicut Iudæus dicit in Lib. VIII. Etyimol. (cap. 111.) Et ideo hæresis, & secta idem sunt; & utrumque pertinet ad opera carnis, non quidem quantum ad ipsum actum infidelitatis respectu proximi objecti, sed ratione causæ: quæ est vel appetitus finis indebiti, sciendum quod oritur ex superbia, vel cupiditate, ut dictum est (in argum. 2.) vel etiam aliqua phantastica illuso, quæ est principium errandi, ut etiam Philosophus dicit in IV. Metaph. (text. 24.) Phantasia autem quodammodo ad carnem pertinet, in quantum actus ejus est cum organo corporali.

ARTICULUS III. 65
Utrum hæresis sit proprie circa ea quæ sunt fidei.

(a) Ita cum miss. pluribus veteres edidit. & Patro. 1712. Al. Philisophiam: item Pharisæismum. (b) Ita ex Decr. restituit Nicolaus. Al. id est sui nominis auctoritatem: item id est ad sui nominis auctoritatem. (c) Hucusque S. Thomas. Nicolaus addit sequentia. * Et epistola 57. ad eundem. Quia Christi vineam exterminant vulpes, mihi cathedram Petri censui consulendam. Nullum, primum nisi Christum sequens, Beatitudinam tuam, id est cathedram Petri, communionem confessor: super illam Petram Ecclesiam edificatam scio: qui non colligit tecum, spargit. Obtestor, tuo ergo Beatitudinem tuam ut mihi epistolis tuis vel tacendario, vel dicendario tritum, hypostasione detur auctoritas. Et Cyrillus Alexandrinus in Thesaurio: „ Ut membrum maneamus in capite nostro, Apostolico Throno; Romanorum Pontifice: à quo nostrum est quætere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum rogantes, ipsum venerantes præ omnibus loco illius qui ipsum edificavit: “ ut jam in IV. Sent. dist. xxiv. qu. 1. art. 2. quæst. 3. notatum est. *

est, cum attribuitur Deo quod ei non convenit; secunda est, cum ab eo removeretur quod ei convenit; tertia est, cum attribuitur creaturæ quod Deo appropriatur: & sic videtur quod blasphemia non solum sit circa Deum, sed etiam circa creaturas. Fides autem habet Deum pro objecto. Ergo blasphemia non opponitur confessioni fidei.

Sed contra est quod Apostolus dicit I. ad Timoth. 1. *Præius sui blasphemus, & persecutor: & postea subdit: Ignorans feci in incredulitate mea.* Ex quo videtur quod blasphemia ad infidelitatem pertinet.

Respondeo dicendum, quod nomen blasphemie importare videtur quandam derogationem alicuius excellentis bonitatis, & præcipue divine. Deus autem, ut Dionysius dicit 1. cap. de div. Nom. (à med. lect. 2.) est ipsa essentia veræ bonitatis. Unde quidquid Deo convenit, pertinet ad bonitatem ipsius & quidquid ad ipsum non pertinet, longe est à ratione perfectæ bonitatis, quæ est ejus essentia. Quicumque ergo vel negat aliquid de eo quod ei convenit, vel asserit de eo quod non convenit, derogat divinæ bonitati.

Quod quidem potest contingere dupliciter: uno quidem modo secundum solam opinionem intellectus; alio modo conjuncta quadam affectus detestatione: sicut è contrario fides Dei per dilectionem perficitur ipsius. Hujusmodi ergo derogatio divinæ bonitatis vel est secundum intellectum tantum, vel etiam secundum affectum. Si consistat tantum in corde, est cordis blasphemia; si autem exterius prodeat per locutionem, est oris blasphemia. Et secundum hoc blasphemia confessioni opponitur.

Ad primum ergo dicendum, quod ille qui contra Deum loquitur, convicium inferre intendens, derogat divinæ bonitati, non solum secundum (a) falsitatem intellectus, sed etiam secundum pravitatem voluntatis detestantis, & impediens pro posse divinum honorem: quod est blasphemia perfecta.

Ad secundum dicendum, quod sicut Deus in Sanctis suis laudatur, in quantum laudantur opera quæ Deus in Sanctis efficit; ita & blasphemia quæ fit in Sanctos, ex consequenti in Deum redundat.

Ad tertium dicendum, quod secundum illa tria non possunt proprie loquendo distingui diversæ species peccati blasphemie. Attribuere enim Deo quod ei non convenit, vel removere ab eo quod ei convenit, non differunt nisi secundum affirmationem, & negationem, quæ quidem diversitas habitus speciem non distinguit, quia per eandem scientiam innotebit falsitas affirmationum, & negationum, & per

(a) Ita cod. Alcan. Codices passim veritatem. Editi plures vanitatem. Theologi veritatem.

eandem ignorantiam utroque modo erratur, cum negatio probatur per affirmationem, ut habetur I. Post. (text. 40. & Lib. IV. Metaph. text. 16.) Quod autem ea quæ sunt Dei propria, creaturis attribuantur, ad hoc pertinere videtur quod aliquid ei attribuitur quod ei non convenit: quidquid enim est Deo proprium, est ipse Deus. Attribuere autem id quod est Dei proprium alicui creaturæ, est ipsum Deum dicere idem creaturæ.

ARTICULUS II. 70

Utrum blasphemia semper sit peccatum mortale.

Ad Colof. 111. lect. 2.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod blasphemia non semper sit peccatum mortale. Quia super illud ad Colof. 111. 8. *Nunc autem deponite & vos omnia &c.* dicit Glossa (ord. Ambros.), „Post majora prohibet minor. Et tamen subdit de blasphemia. Ergo blasphemia inter peccata minor computatur, quæ sunt peccata venialia.

2. Præterea. Omne peccatum mortale opponitur alicui præcepto Decalogi. Sed blasphemia non videtur alicui eorum opponi. Ergo blasphemia non est peccatum mortale.

3. Præterea. Peccata quæ absque deliberatione committuntur, non sunt mortalia: propter quod primi motus non sunt peccata mortalia, quia deliberationem rationis præcedunt ut ex supra dictis patet (1. 2. quæst. LXXIV. art. 10.) Sed blasphemia quandoque absque deliberatione procedit. Ergo non semper est peccatum mortale.

Sed contra est quod dicitur Lev. xxiv. 16. *Qui blasphemaverit nomen Domini, morte morietur.* Sed poena mortis non inferitur nisi pro peccato mortali. Ergo blasphemia est peccatum mortale.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est (1. 2. quæst. LXXII. art. 5.) peccatum mortale est per quod homo separatur à primo principio spiritualis vite, quod est caritas Dei.

Unde quæcumque caritati repugnant, ex suo genere sunt peccata mortalia. Blasphemia autem secundum genus suum repugnat caritati divinæ, quia derogat divinæ bonitati, ut dictum est (art. præc.) quæ est objectum caritatis: & ideo blasphemia est peccatum mortale ex suo genere.

Ad primum ergo dicendum, quod Glossa illa non est sic intelligenda, quod omnia quæ subduntur, sint peccata mortalia; sed quia cum supra non expressisset nisi majora,

postmodum etiam quadam minor subdit: inter quæ etiam quadam de majoribus ponit.

Ad secundum dicendum, quod cum blasphemia opponatur confessioni fidei, ut dictum est (art. præc.) ejus prohibitio reducitur ad prohibitionem infidelitatis, quæ intelligitur in eo quod dicitur: *Ego sum Dominus Deus tuus &c.*

Vel prohibetur per id quod dicitur: *Non assimes nomen Dei tui in vanum.* Magis enim in vanum assumit nomen Dei qui aliquid falsum de Deo asserit, quam qui per nomen Dei aliquid falsum confirmat.

Ad tertium dicendum, quod blasphemia potest absque deliberatione ex surreptione procedere dupliciter. Uno modo quod aliquis non advertat, hoc quod dicit, esse blasphemiam: quod potest contingere, cum aliquis subito ex aliqua passione in verba imaginata prorumpit, quorum significationem non considerat; & tunc est peccatum veniale, & non habet proprie rationem blasphemie. Alio modo quando advertit, hoc esse blasphemiam, considerans significata verborum, & tunc non excusatur à peccato mortali, sicut nec ille qui ex subito motu iræ aliquem occidit juxta se sedentem.

ARTICULUS III. 71

Utrum peccatum blasphemie sit maximum peccatum.

III. P. quæst. LXXX. art. 3. cor. & IV. dist. 1X. art. 3. quæst. 3. cor. & mal. quæst. 11. art. 10. corp.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod peccatum blasphemie non sit maximum peccatum. Malum enim dicitur, quia nocet, secundum Augustinum in Enchirid. (cap. xli.) Sed magis nocet peccatum homicidii, quod perimit vitam hominis, quam peccatum blasphemie, quod Deo nullum nocementum potest inferre. Ergo peccatum homicidii est gravius peccato blasphemie.

2. Præterea. Quicumque pejerat, inducit Deum testem falsitatis; & ita videtur eum asserere esse falsum. Sed non quilibet blasphemus usque ad hoc procedit ut Deum asserat esse falsum. Ergo perjurium est gravius peccatum quam blasphemia.

3. Præterea. Super illud Psal. LXXIV. 6. *Nonne extollere in altum cornu vestrum,* dicit Glossa (interl. & ord.), „Maximum (a) est vitium excusationis peccati. Non ergo blasphemia est maximum peccatum.

Sed contra est quod Isai. xviii. super s. Thom. Op. Tom. I.

(a) Glossa: „Maximum est vitium excusationis, per quam quasi cornu erigit qui peccata sua per alios nititur excusare.“ (b) Ita codices, & editio R. m. Editio passim omittit in poenis.

illud, *Ad papulum terribilem &c.* dicit Glossa (ord. Hieron.), „Omne peccatum blasphemie comparatum levius est.“

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est (art. 1. hujus quæst.) blasphemia opponitur confessioni fidei: & ideo habet in se gravitatem infidelitatis; & aggravatur peccatum, si superveniat detestatio voluntatis; & adhuc magis, si prorumpat in verba; sicut & laus fidei augetur per dilectionem, & confessionem.

Unde cum infidelitas sit maximum peccatum secundum suum genus, sicut supra dictum est (quæst. x. art. 3.) consequens est quod etiam blasphemia sit peccatum maximum ad idem genus pertinens, & ipsam aggravans.

Ad primum ergo dicendum, quod homicidium, & blasphemia si comparentur secundum objecta in quæ peccatur, manifestum est quod blasphemia, quæ est directe peccatum in Deum, præponderat homicidio, quod est peccatum in proximum. Si autem comparetur secundum effectum nocendi, sic homicidium præponderat: plus enim homicidium nocet proximo quam blasphemia Deo. Sed quia in gravitate culpe magis attenditur intentio voluntatis perverte quam effectus operis, ut ex supra dictis patet (1. 2. quæst. LXXIII. art. 3. & 8.) ideo cum blasphemus intendat nocementum inferre honori divino, simpliciter loquendo, gravius peccat quam homicida. Homicidium tamen primum locum tenet (b) in penis inter peccata in proximum commissa.

Ad secundum dicendum, quod super illud ad Ephes. iv. *blasphemia tellatur à vobis,* dicit Glossa (ord. August. Lib. contr. mendac. cap. xix. circ. fin.), „Pejus est blasphemare quam pejerare.“ Qui enim pejerat, non dicit, aut sentit aliquid falsum de Deo, sicut blasphemus; sed Deum adhibet testem falsitatis; non tamquam æstimans Deum esse falsum testem, sed tamquam sperans quod Deus super hoc non testificetur per aliquod evidens signum.

Ad tertium dicendum, quod excusatio peccati est quadam circumstantia aggravans omne peccatum, etiam ipsam blasphemiam & pro tanto dicitur esse maximum peccatum, quia quodlibet facit majus.

ARTICULUS IV.

Utrum damnati blasphement.

III. P. quæst. lxxiii. art. 2. & Joan. viii. lxx. 6.

Ad quantum sic proceditur. Videtur quod damnati non blasphement. Deterrentur enim nunc aliqui mali a blasphemando propter timorem futurarum poenarum. Sed damnati has poenas experiuntur; unde magis eas abhorrent. Ergo multo magis a blasphemando compescuntur.

2. Præterea, blasphemia, cum sit gravissimum peccatum, est maxime demeritorium. Sed in futura vita non est status merendi, neque demerendi. Ergo nullus erit locus blasphemie.

3. Præterea, Eccles. xi. 3. dicitur, quod in quocunque loco lignum ceciderit, ibi erit. Ex quo patet quod post hanc vitam homini non crederit nec meritur, nec peccatum, quod non habuit in hac vita. Sed multi damnabuntur qui in hac vita non fuerunt blasphemii. Ergo nec in futura vita blasphemabunt.

Sed contra est quod dicitur Apoc. xvi. 9. Efflavaverunt homines, et sic uti, et blasphemaverunt nomen Domini habentis potestatem super has plagas: ubi dicit Glossa (forte vetus, nam in moderna non habetur) quod, in inferno poenitentiam, quamvis sciant se pro meritis puniri, dolebunt tamen, quod Deus tantam potentiam habeat quod plagas eis inferat. Hoc autem esset blasphemia in presenti. Ergo & in futuro.

Respondeo dicendum, quod, sicut dicitur art. præc. & art. 1. hujus quæst., ad rationem blasphemie pertinet detestatio divinæ bonitatis. Illi autem qui sunt in inferno, retinebunt perverfam voluntatem averfam à Dei justitia, in hoc quod diligunt ea pro quibus puniuntur, & vellent eis uti, si possent, & odiant poenas quæ pro hujusmodi peccatis insiguntur. Dolent tamen etiam de peccatis quæ commiserunt, non quia ipsa odiant, sed quia pro eis puniuntur.

Sic ergo talis detestatio divinæ justitiæ est in eis interior cordis blasphemia. Et credibile est quod post resurrectionem erit in eis etiam vocalis blasphemia, sicut in Sanctis vocalis laus Dei.

Ad primum ergo dicendum, quod homines deterrentur in presenti à blasphemia propter timorem poenarum, quas se putant evadere. Sed damnati in inferno non sperant se posse evadere: & ideo tamquam desperati feruntur ad omne quod eis perverfa voluntas suggerit.

Ad secundum dicendum, quod meriti,

& demeriti pertinent ad statum viæ: unde bona in viatoribus sunt meritoria, mala vero demeritoria. In beatis autem bona non sunt meritoria, sed pertinentia ad eorum beatitudinis premium: & similiter mala in damnatis non sunt demeritoria, sed pertinent ad damnationis poenam.

Ad tertium dicendum, quod quilibet in peccato mortali decedens fert secum voluntatem detestantem divinam justitiam quantum ad aliquid; & secundum hoc poterit et inesse blasphemia.

QUÆSTIO XIV.

De blasphemia in Spiritum Sanctum, non in quatuor articulis divisæ.

Einde considerandum est in speciali de blasphemia in Spiritum Sanctum: & circa hoc queruntur quatuor.

Primo, utrum blasphemia, vel peccatum in Spiritum Sanctum sit idem quod peccatum ex certa malitia.

Secundo, de speciebus hujus peccati.

Tertio, utrum sit irremissibile.

Quarto, utrum aliquis peccare possit in Spiritum Sanctum à principio, antequam alia peccata committat.

ARTICULUS I.

Utrum peccatum in Spiritum Sanctum sit idem quod peccatum ex certa malitia.

II. dist. xl. art. 1. & 2. & mal. quæst. 111. art. 14. & quodl. 11. quæst. viii. art. 1. & Rom. 11.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod peccatum in Spiritum Sanctum non sit idem quod peccatum ex certa malitia. Peccatum enim in Spiritum Sanctum est peccatum blasphemie, ut patet Matth. xii. Sed non omne peccatum ex certa malitia est peccatum blasphemie: coarctat enim multa alia peccatorum genera ex certa malitia committi. Ergo peccatum in Spiritum Sanctum non est idem quod peccatum ex certa malitia.

2. Præterea, Peccatum ex certa malitia dividitur contra peccatum ex ignorantia, & contra peccatum ex infirmitate. Sed peccatum in Spiritum Sanctum dividitur contra peccatum in filium hominis, ut patet Matth. xii. Ergo peccatum in Spiritum Sanctum non est idem quod peccatum ex certa malitia: quia quorum opposita sunt diversa, ipsa quoque sunt diversa.

3. Præterea, Peccatum in Spiritum Sanctum

tum est quoddam genus peccati, cui determinata species assignantur. Sed peccatum ex certa malitia non est speciale genus peccati, sed est quadam conditio, vel circumstantia generalis, quæ potest esse circa omnia peccatorum genera. Ergo peccatum in Spiritum Sanctum non est idem quod peccatum ex certa malitia.

Sed contra est quod Magister dicit xl. dist. II. Lib. Sententiarum, quod ille peccat in Spiritum Sanctum, cui malitia propter se placet. Hoc autem est peccare ex certa malitia. Ergo idem videtur esse peccatum ex certa malitia quod peccatum in Spiritum Sanctum.

Respondeo dicendum, quod de peccato, seu blasphemia in Spiritum Sanctum tripliciter aliqui loquantur. Antiqui enim Doctores, scilicet Athanasius (in tract. super illud Matth. xii. Quicumque dixerit &c.) Hylarius (can. xii. in Matth.) Ambrosius (super illud Luc. xii. Quicumque verbum in Spiritum Sanctum dixerit) Hieronymus (sup. cap. xii. Matth.) & Chrysostomus (hom. xl. in Matth. à med.) dicunt esse peccatum in Spiritum Sanctum, quando ad litteram aliquid blasphemum dicitur contra Spiritum Sanctum; sive Spiritus Sanctus accipiatur, secundum quod est nomen essentialia conveniens toti Trinitati, cujus quilibet persona & spiritus est, & sanctus est, sive prout est nomen personale unius in Trinitate personarum. Et secundum hoc distinguitur Matth. xii. blasphemia in Spiritum Sanctum contra blasphemiam in filium hominis. Christus enim operabatur quædam humanitas, comedendo, bibendo, & alia hujusmodi faciendo; & quedam divinitus, scilicet demones ejiciens, mortuos suscitando, & alia hujusmodi: quæ quidem agebat & per virtutem propriæ Divinitatis, & per operationem Spiritus Sancti, quo secundum humanitatem erat repletus. Judæi autem primo quidem dixerant blasphemiam in filium hominis, cum dicebant eum voracem, & putatorem vini; & publicanorum amatores, ut habetur Matth. xi. Postmodum autem blasphemaverunt in Spiritum Sanctum, dum opera quæ ipse operabatur virtute propriæ Divinitatis, & per operationem Spiritus Sancti, attribuebant principi demoniorum. Et propter hoc dicuntur in Spiritum Sanctum blasphemasse.

Augustinus autem in Lib. de verbis Domini (serm. xi. cap. xiv. xv. & xx.) blasphemiam, vel peccatum in Spiritum Sanctum dicit esse finale impenitentiam, quando scilicet aliquis perseverat in peccato mortali usque ad mortem. Quod quidem non solum verbo oris fit, sed etiam verbo cordis, & opere.

(a) Ita ed. Alcan. & editi nonnulli. Al. contra appropriatum bonum sibi: Item: contra appropriatum Spiritui Sancto. Editi passim: contra appropriatum bonum Spiritus Sancti.

ris, non uno, sed multis. Hoc autem verbum sic acceptum dicitur esse contra Spiritum Sanctum, quia est contra remissionem peccatorum, quæ fit per Spiritum Sanctum, qui est caritas & Patris, & Filii. Nec hoc Dominus dicit Judæis, quasi ipsi peccarent in Spiritum Sanctum, nondum enim erant finaliter impenitentes; sed admonuit eos, ne taliter loquentes ad hoc pervenirent quod in Spiritum Sanctum peccarent. Et sic intelligendum est quod dicitur Marc. 111. 29. ubi postquam dixerat, Qui autem blasphemaverit in Spiritum Sanctum &c. subjungit Evangelista: Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.

Alii vero aliter accipiunt, dicentes, peccatum, vel blasphemiam in Spiritum Sanctum esse, quando aliquis peccat (a) contra appropriatum bonum Spiritui Sancto: sic enim Spiritui Sancto appropriatur bonitas, sicut & Patri appropriatur potentia, & Filio sapientia. Unde peccatum in Patrem dicitur esse, quando peccatur ex infirmitate; peccatum autem in Filium, quando peccatur ex ignorantia; peccatum autem in Spiritum Sanctum, quando peccatur ex certa malitia, id est ex ipsa electione mali, ut supra expositum est (1. 2. quæst. lxxviii. art. 1. & 3.).

Quod quidem contingit dupliciter. Uno modo ex inclinatione habitus vitiosi, qui malitia dicitur; & sic non est idem peccare ex malitia quod peccare in Spiritum Sanctum. Alio modo contingit ex eo quod contemptum abicitur, & removetur id quod electionem peccati poterat impedire, sicut spes per desperationem, & timor per presumptionem, & quedam alia ejusmodi, ut infra dicitur (art. seq. & quæst. xx. & xxx.). Hæc autem omnia quæ peccati electionem impediunt, sunt effectus Spiritus Sancti in nobis: & ideo sic ex malitia peccare, est peccare in Spiritum Sanctum.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut confessio fidei non solum consistit in protestatione oris, sed etiam in protestatione operis; ita etiam blasphemia Spiritus Sancti potest considerari & in ore, & in corde, & in opere.

Ad secundum dicendum, quod secundum tertiam acceptionem blasphemia in Spiritum Sanctum distinguitur contra blasphemiam in filium hominis, secundum quod filius hominis est etiam filius Dei, id est Dei virtus, & Dei sapientia. Unde secundum hoc peccatum in filium hominis est peccatum ex ignorantia, vel ex infirmitate.

Ad tertium dicendum, quod peccatum ex certa malitia, secundum quod provenit ex intentione,

clinatione habitus, non est speciale peccatum, sed quadam generalis condicio peccati; proit vero est ex speciali contemptu effectus Spiritus Sancti in nobis, habet rationem specialis peccati: & secundum hoc etiam peccatum in Spiritum Sanctum est speciale genus peccati: & similiter secundum primam expositionem. Secundum autem secundam expositionem non est speciale genus peccati: nam finalis impenitentia potest esse circumstantia cuiuslibet generis peccati.

ARTICULUS. II. 74

Utrum convenienter assignentur sex species peccati in Spiritum Sanctum, scilicet desperatio, presumpcio &c.

Inf. quest. xxxvi. art. 4. ad 2. & II. dist. xl. art. 4. & Rom. 11. lect. 1. fin.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter assignentur sex species peccati in Spiritum Sanctum, scilicet desperatio, presumpcio, impenitentia, obstinatio, impugnatio veritatis agnita, & incidencia fraternalis gratia: quas species ponit Magister xl. dist. dicit. II. Lib. Sententiarum. Negare enim divinam iustitiam, vel misericordiam, ad infidelitatem pertinet. Sed per desperationem aliquis rejicit divinam misericordiam, per presumpcionem autem divinam iustitiam. Ergo unumquodque eorum potius est species infidelitatis, quam peccati in Spiritum Sanctum.

2. Præterea. Impenitentia videtur respicere peccatum præteritum, obstinatio autem peccatum futurum. Sed præteritum, vel futurum non diversificant speciem virtutis, vel vicii: secundum enim eandem fidem qua credimus Christum natum, antiqui crediderunt eum nasciturum. Ergo obstinatio, & impenitentia non debent poni duæ species peccati in Spiritum Sanctum.

3. Præterea. Gratia, & veritas per Jesum Christum facta est, ut habetur Joan. 1. 17. Ergo videtur quod impugnatio veritatis agnitæ, & incidencia fraternalis gratiæ magis pertineant ad blasphemiam in Filium quam ad blasphemiam in Spiritum Sanctum.

4. Præterea. Bernardus dicit in Lib. de dispens. & præcep. (cap. xi. circ. med.) quod nolle obedire est vestire Spiritui Sancto. Glossa etiam (ord. sup. illud Inter hæc bircum) dicit Lev. x. quod simulata penitentia est blasphemia Spiritus Sancti. Schisma etiam videtur directe opponi Spiritui Sancto, per quem Ecclesia unitur. Et ita videtur quod non sufficienter tradantur species peccati in Spiritum Sanctum.

(a) Ita passim, Nicolaus omisit unico.

Sed contra est quod Augustinus (Fulgentius) dicit in Lib. de fide ad Petrum (cap. 111. inter med. & fin.) quod illi qui desperant de indulgentia peccatorum, vel qui sine meritis de misericordia Dei presumunt, peccant in Spiritum Sanctum: & in Enchirid. (cap. lxxxiiii.) dicit, quod qui in obstinatione mentis dicitur claudit extremam, reus est peccati in Spiritum Sanctum: & in Lib. de verbis Domini (serm. xi. cap. xiv. & xv. & xxxi.) dicit, quod impenitentia est peccatum in Spiritum Sanctum: & in Lib. I. de serm. Dom. in monte (cap. xxxi. circ. princ.) dicit, quod invidia sacibus fraternitatem impugnare, est peccatum in Spiritum Sanctum: & in Lib. de (a) unico bapt. (Lib. VI. de Baptis. cont. Donatist. cap. xxxv. in princ.) dicit, quod qui veritatem contemnit, aut circa fratres malignus est, quibus veritas revelatur, aut circa Deum ingratus, cuius inspiratione Ecclesia instruitur. Et sic videtur quod peccet in Spiritum Sanctum.

Respondeo dicendum, quod secundum quod peccatum in Spiritum Sanctum tertio modo accipitur, convenienter prædictæ species ei assignantur: quæ distinguuntur secundum remotionem, vel contemptum eorum per quæ potest homo ab electione peccati impediri. Quæ quidem sunt vel ex parte divini iudicii, vel ex parte donorum ipsius, vel etiam ex parte ipsius peccati. Averitur enim homo ab electione peccati ex consideratione divini iudicii (quod habet iustitiam cum misericordia) & per spem, quæ consurgit ex consideratione misericordie remittentis peccata, & præmiantis bona; & hoc tollitur per desperationem: & iterum per timorem, qui consurgit ex consideratione divinæ iustitiæ punientis peccata; & hic tollitur per presumpcionem, dum scilicet aliquis presumit se gloriam posse adipisci sine meritis, vel veniam sine penitentia. Dona autem Dei, quibus retrahimur à peccato, sunt duo: quorum unum est agnitio veritatis, contra quod ponitur impugnatio veritatis agnitæ, dum scilicet aliquis veritatem fidei agnitam impugnat, ut licentius peccet; aliud est auxilium interioris gratiæ, contra quod ponitur incidencia fraternalis gratiæ: dum scilicet aliquis non solum invidet personæ fratris, sed etiam invidet gratiæ Dei crescenti in mundo. Ex parte vero peccati duo sunt quæ hominem à peccato retrahere possunt. Quorum unum est inordinatio, & turpitudine actus, cuius consideratio inducere solet in homine penitentiam de peccato commisso; & contra hoc ponitur impenitentia, non quidem eo modo quo dicit permanentem in peccato usque ad mortem, sicut supra impo-

(a) Ita passim, Nicolaus omisit unico.

nitentia accipiebatur (sic enim non esset speciale peccatum, sed quadam peccati circumstantia) sed accipitur hic impenitentia, secundum quod importat propositum non penitendi. Aliud autem est paritas, & brevitatis boni quod quis in peccato querit, secundum illud Rom. vi. 21. Quem ergo fructum habuisti tunc in illis in quibus nunc cruciscitis? Cujus consideratio inducere solet hominem ad hoc quod ejus voluntas in peccato non firmetur: & hoc tollitur per obstinationem, quando scilicet homo firmat suum propositum in hoc quod peccato inhæret. Et de his duobus dicit Hierem. viii. 6. Nullus est qui agat penitentiam super peccato suo, dicens, Quid feci? quantum ad primum: Omnes conversi sunt ad corsum, quasi equi impetu vadenti ad prælium, quantum ad secundum.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum desperationis, vel presumpcionis non consistit in hoc quod Dei iustitia, vel misericordia non credatur, sed in hoc quod contemnatur.

Ad secundum dicendum, quod obstinatio, & impenitentia non solum differunt secundum præteritum, & futurum, sed secundum quosdam formales rationes ex diversa consideratione eorum quæ in peccato considerari possunt, ut dictum est (in corp. art.)

Ad tertium dicendum, quod gratiam, & veritatem Christus fecit per dona Spiritus Sancti, quæ hominibus dedit.

Ad quartum dicendum, quod nolle obedire pertinet ad obstinationem; simulatio penitentia ad impenitentiam, schisma ad incidencia gratiæ fraternalis, per quam membra Ecclesiæ uniantur.

ARTICULUS III. 75

Utrum peccatum in Spiritum Sanctum sit irreversibile.

III. P. quest. lxxxvi. art. 3. ad 2. & 3. & II. dist. xl. art. 4. & mali. quest. 111. art. 14. & 15. & quod. 11. quest. 111. art. 1. & Rom. 11.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod peccatum in Spiritum Sanctum non sit irreversibile. Dicit enim Augustinus in Lib. de verbis Domini (serm. xi. cap. xliii. in princ.) De nullo desperandum est, quamdiu penitentia Domini ad penitentiam eum adducit. Sed si aliquod peccatum esset irreversibile, esset de aliquo peccatore desperandum. Ergo peccatum in Spiritum Sanctum non est irreversibile.

2. Præterea. Nullum peccatum remittitur, nisi per hoc quod anima sanatur à Deo. Sed omnipotenti medico nullus insanabilis languor occur-

rit, sicut dicit Glossa (vetus Augustini) super illud Psalm. cxi. Qui sanat omnes infirmos tuos. Ergo peccatum in Spiritum Sanctum non est irreversibile.

3. Præterea. Liberum arbitrium se habet ad bonum, & malum. Sed quamdiu durat status via potest aliquis à quacumque virtute excidere, cum etiam Angelus de celo ceciderit: unde dicitur Job xxx. 18. In Angelis fuit reperit pravitatem: quanto magis qui habitant domos luteas? Ergo pari ratione potest aliquis à quocumque peccato ad statum iustitiæ redire. Ergo peccatum in Spiritum Sanctum non est irreversibile.

Sed contra est quod dicitur Matth. xii. 31. Qui dixerit verbum contra Spiritum Sanctum non remittitur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro: & Augustinus dicit in Lib. I. de sermone Domini in monte (cap. xxxi. aliquant. à princ.) quod tanta est labor hujus peccati, quod humilitatem deprecandi subire non potest.

Respondeo dicendum, quod secundum diversas acceptiones peccati in Spiritum Sanctum, diversimodè irreversibile dicitur. Si enim dicatur peccatum in Spiritum Sanctum finalis impenitentia, sic dicitur irreversibile, quia nullo modo remittitur. Peccatum enim mortale in quo homo perseverat usque ad mortem, quia in hac vita non remittitur per penitentiam, nec etiam in futuro dimittitur.

Secundum autem alias duas acceptiones dicitur irreversibile, non quod nullo modo remittatur, sed quia, quantum est de se, habet meritum ut non remittatur: & hoc dupliciter. Uno modo quantum ad penam. Qui enim ex ignorantia, vel infirmitate peccat, minorem penam meretur; qui autem ex certa malitia peccat, non habet aliquam excusationem, unde ejus poena minatur. Similiter etiam qui blasphemabat in Filium hominis, ejus Divinitate nondum revelata, poterat habere aliquam excusationem propter infirmitatem carnis, quam in eo aspicietur, & sic minorem penam merebatur. Sed qui ipsam Divinitatem blasphemabat, opera Spiritus Sancti diabolo attribuens, nullam excusationem habebat, unde ejus poena diminueretur. Et ideo dicitur secundum expositionem Chrysofomi (hom. xlii. in Math. à med.) hoc peccatum Judæis non remitti neque in hoc seculo, neque in futuro; quia pro eo passi sunt penam, & in presentia vita per Romanos, & in futura vita in pena inferni; sicut etiam Athanasius (in tract. sup. illud. Matt. xxi. Quicumque dixerit verbum &c.) inducit exemplum de eorum parentibus, qui primo quidem contra Moysen contenderunt propter defectum aquæ, & panis; & hoc Dominus sustinuit patienter, habebant enim excu-

rationem ex infirmitate carnis: sed postmodum gravius peccaverunt, quasi blasphemantes in Spiritum sanctum, beneficia Dei, qui eos de Ægypto eduxerat, idolo attribuentes, cum dixerunt: *Hi sunt dii tui, Israel, qui te educent de terra Ægypti.* Et ideo Dominus & temporaliter fecit eos puniri, quia ceciderunt in die illa quasi viginti tria millia hominum; & in futuro eis poenam comminatur, dicens: *Ego autem in die ultionis visitabo hoc peccatum eorum.* (Vide Exod. xxxiii.)

Alio modo potest intelligi quoad culpam: sicut aliquis dicitur morbus incurabilis secundum naturam morbi, per quem tollitur id per quod morbus potest curari, puta cum morbus tollit virtutem naturæ, vel inducit fastidium cibi, & medicinæ, licet talem morbum Deus possit curare; ita etiam peccatum in Spiritum sanctum dicitur irremissibile secundum suam naturam, in quantum excludit ea per quæ se remissio peccatorum. Per hoc tamen non præcluditur via remittendi, & sanandi omnipotentia, & misericordia Dei, per quam aliquando tales quasi miraculose spiritaliter sanantur.

Ad primum ergo dicendum, quod de nemine desperandum est in hac vita, considerata omnipotentia, & misericordia Dei; sed considerata conditione peccati, dicuntur aliqui *filii dissidentis*, ut habetur ad Ephes. ii.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit ex parte omnipotentia Dei, non secundum conditionem peccati.

Ad tertium dicendum, quod liberum arbitrium remanet quidem semper in hac vita veritabile; tamen quandoque abicit à se id per quod verti potest ad bonum, quantum in ipso est. Unde ex parte sua peccatum est irremissibile, licet Deus remittere possit.

ARTICULUS IV. 76

Utrum homo possit primo peccare in Spiritum Sanctum.

II. dist. XLIII. art. 3. & ver. quæst. 11. art. 13. ad 1.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod homo non possit primo peccare in Spiritum Sanctum, non præsuppositis aliis peccatis. Naturalis enim ordo est ut ab imperfecto ad perfectum quis moveatur: Et hoc quidem in bonis apparet, secundum illud Proverb. xv. 8. *Iustorum semita quasi splendent lux crescit, & proficit usque ad perfectum diem.* Sed perfectum dicitur in malis quod est maximum malum, ut patet per Philosophum in V. Metaph. (text. 21.) Cum ergo peccatum in Spiritum Sanctum sit gravissimum, vide-

tur quod homo ad hoc peccatum perveniat per alia peccata minora.

2. Præterea. Peccare in Spiritum Sanctum est peccare ex certa malitia, sive ex electione. Sed hoc non statim potest homo, antequam multoties peccaverit: dicit enim Philosophus in V. Eth. (cap. vi. in princ. & cap. vii. à med.) quod *est homo possit injusta facere, non tamen potest statim operari sicut injustus, scilicet ex electione.* Ergo videtur quod peccatum in Spiritum Sanctum non possit committi nisi post alia peccata.

3. Præterea. Pœnitentia, & impenitentia sunt circa idem. Sed pœnitentia non est nisi de peccatis præteritis. Ergo etiam neque impenitentia, quæ est species peccati in Spiritum Sanctum. Peccatum ergo in Spiritum Sanctum præsupponit alia peccata.

Sed contra est quod *facile est in conspectu Dei subito honestare pauperem*, ut dicitur Eccl. xi. 23. Ergo è contrario possibile est secundum malitiam dæmonis suggerentis, ut statim aliquis inducatur ad peccatum gravissimum, quod est peccatum in Spiritum Sanctum.

Respondendo dicendum, quod, sicut dictum est (art. 1. huj. quæst.) peccare in Spiritum Sanctum uno modo est peccare ex certa malitia. Ex certa autem malitia dupliciter peccare contingit, sicut dictum est (ibid.) Uno modo ex inclinatione habitus; quod non est proprie peccare in Spiritum Sanctum: & hoc modo peccare ex certa malitia non contingit à principio. Oportet enim actus peccatorum præcedere, ex quibus causetur habitus ad peccandum inclinans.

Alio modo potest aliquis peccare ex certa malitia, abiciendo per contemptum ea per quæ homo retrahitur à peccato; quod proprie est peccare in Spiritum Sanctum, sicut dictum est (art. 1. huj. quæst.) Et hoc etiam plerumque præsupponit alia peccata: quia, sicut dicitur Proverb. xviii. 3. *Inpius, cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.*

Potest tamen contingere quod aliquis in primo actu peccati in Spiritum Sanctum peccet per contemptum, tum propter libertatem arbitrii, tum etiam propter multas dispositiones præcedentes, vel etiam propter aliquod vehemens motum ad malum, & debilem affectionem hominis ad bonum. Et ideo in viris perfectis hoc vix, aut nunquam accidere potest, quod statim à principio peccent in Spiritum Sanctum. Unde dicit Origenes in I. Periarch. (cap. 111. in fin.) *Non arbitror quod aliquis ex his qui in summo perfectionis gradu constitunt, ad subitum evocentur, aut decidat; sed paulatim, ac per partes cum decidere necesse est.*

Et eadem ratio est, si peccatum in Spiritum Sanctum accipiatur ad litteram pro blasphemia Spiritus Sancti. Talis enim blasphemia,

de qua Dominus loquitur, semper ex malitia contemptu procedit.

Si vero per peccatum in Spiritum Sanctum intelligatur finalis impenitentia, secundum intellectum Augustini (serm. xi. de verbo Domini cap. xiv. xv. & xxii.) quætionem non habet: quia ad peccatum in Spiritum Sanctum requiritur continuatio peccatorum usque in finem vitæ.

Ad primum ergo dicendum, quod tam in bono, quam in malo ut in pluribus proceditur ab imperfecto ad perfectum, prout homo proficit: vel in bono, vel in malo; & tamen in utroque unus potest incipere à majori quam alius: & ita illud à quo aliquid incipit, potest esse perfectum in bono, vel in malo secundum genus suum; licet sit imperfectum secundum seriem processus hominis in melius, vel in pejus proficiens.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de peccato commisso ex malitia, quando est ex inclinatione habitus.

Ad tertium dicendum, quod si accipiatur impenitentia, secundum intentionem Augustini (loc. sup. cit.) secundum quod importat permanentiam in peccato usque ad finem, sic planum est quod impenitentia præsupponit peccata, sicut & pœnitentia. Sed si loquamur de impenitentia habituali, secundum quod ponitur species peccati in Spiritum Sanctum, sic manifestum est quod impenitentia potest esse etiam ante peccata: potest enim ille qui nunquam peccavit, habere propositum vel pœnitendi, vel non pœnitendi, si contingeret eum peccare.

QUÆSTIO XV.

De vitis oppositis scientiæ, & intellectui, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de vitis oppositis scientiæ, & intellectui. Et quia de ignorantia, quæ opponitur scientiæ, dictum est supra (1. 2. quæst. Lxxvi.) cum de causis peccatorum ageretur, querendum est nunc de cæcitate mentis, & hebetudine sensus, quæ opponuntur dono intellectus: & circa hoc queruntur tria.

Primo, utrum cæcitas mentis sit peccatum.

Secundo, utrum hebetudo sensus sit aliud peccatum à cæcitate mentis.

Tertio, utrum hæc vitia à peccatis carnalibus orientur.

Utrum cæcitas mentis sit peccatum.

AD primum sic proceditur. Videtur quod cæcitas mentis non sit peccatum. Illud enim quod excusat à peccato, non videtur esse peccatum. Sed cæcitas mentis excusat à peccato: dicitur enim Joan. ix. 41. *Si cæcus essetis, non haberetis peccatum.* Ergo cæcitas mentis non est peccatum.

2. Præterea. Pœna differt à culpa. Sed cæcitas mentis est quædam pœna, ut patet per illud quod habetur Isa. vi. 10. *Excæcavit cor populi hujus: non enim esset à Deo, cum sit malum, nisi pœna esset.* Ergo cæcitas mentis non est peccatum.

3. Præterea. Omne peccatum est voluntarium, ut Augustinus dicit (in Lib. de vera relig. cap. xiv. in princ.) Sed cæcitas mentis non est voluntaria: quia, ut Augustinus dicit X. Confes. (cap. xxiii. à med.) *cognoscere veritatem lucem omnes amant: & Eccl. xi. 7. dicitur: Dulce lumen, & desolabile oculis videre Solem.* Ergo cæcitas mentis non est peccatum.

Sed contra est quod Gregorius XXXI. Moral. (cap. xvi. à med.) cæcitate mentis ponit inter vitia quæ causantur ex luxuria.

Respondendo dicendum, quod sicut cæcitas corporalis est privatio ejus quod est principium corporalis visionis; ita etiam cæcitas mentis est privatio ejus quod est principium mentalis, sive intellectualis visionis.

Cujus quidem principium est triplex. Unum quidem est lumen naturalis rationis; & hoc lumen, cum pertineat ad speciem animæ rationalis, nunquam privatur ab anima; impeditur tamen quandoque à proprio actu per impedimenta virium inferiorum, quibus indiget intellectus humanus ad intelligendum, sicut patet in amentibus, & furiosis, ut in I. dictum est (quæst. Lxxxv. art. 7. & 8.)

Aliud autem principium intellectualis visionis est aliquod lumen habituale naturali lumen rationis superadditum: & hoc quidem lumen interdum privatur ab anima; & talis privatio est cæcitas, quæ est pœna, secundum quod privatio luminis gratiæ quædam pœna ponitur. Unde dicitur de quibusdam Sap. 11. 21. *Excæcavit illos malitia eorum.*

Tertium principium visionis intellectualis est aliquod intelligibile principium, per quod homo intelligit alia: cui quidem principio intelligibili mens hominis potest intendere, vel non intendere; & quod ei non intendat, contingit dupliciter: quandoque quidem ex hoc quod habet voluntatem spontaneam se avertentem à consideratione talis principii, secundum illud Psal. xxxv. 4. *Noluit intelligere, ut bene ageret: alio modo per occupationem mentis circa alia quæ magis diligit, quibus ab inspectione hujus principii mens avert-*